

**Nyilatkozat a bíróságok függetlenségének elveiről
a Közép- és Kelet-Európai Főbírói Konferencia által elfogadva**

**Brijuni, Horvátország
2015. október 14.**

PREAMBULUM

MIVEL a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya garanciális rendelkezése szerint minden személynek joga van egy törvényes, független és pártatlan bírósághoz fordulni polgári perekben vagy büntetőeljárásokban való döntéshozatal érdekében,

MIVEL az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata úgy rendelkezik, hogy a törvény előtt mindenki egyenlő és mindenkinek joga van a törvény egyenlő védelméhez,

MIVEL az Egyesült Nemzeteknek a bűnözés megelőzéséről és a bűnelkövetőkkel való bánásmódról szóló kongresszusa megállapította, hogy a bíróságok függetlenségét az államnak kell garantálnia és annak védelmét az ország alkotmányának vagy jogszabályainak kell előírnia,

MIVEL az Emberi Jogok Európai Egyezménye megköveteli valamennyi aláíró államtól, hogy a joghatóságuk alá tartozó minden egyes személy számára biztosítsák az élethez, szabadsághoz és biztonsághoz való jogot, valamint az Egyezmény I. fejezetében felsorolt egyéb jogokat és szabadságokat, beleértve azt a jogot, hogy ügyét a törvény által létrehozott független és pártatlan bíróság tisztességesen bírálja el,

MIVEL az Európai Bírák Tanácsadó Testülete véleményeiben megerősítette, hogy a bíróságok függetlensége az igazságszolgáltatás működésének elengedhetetlen előfeltétele,

MIVEL ezeket a jogokat egyéb regionális jogi eszközök, valamint a részt vevő államok alkotmányai, jogszabályai, jogi döntései és megállapodásai is védik,

MIVEL a bíróságok függetlensége nem a bíróságok privilégiuma, hanem egy olyan kötelezettség, amely a pártatlan bírósághoz fordulás egyéni jogának biztosítására szolgál,

ÉS MIVEL valamennyi jog érvényesítése és védelme a törvényes, független és pártatlan bíróságok létezésétől függ,

A KÖVETKEZŐ ELVEK standardokat fogalmaznak meg az igazságszolgáltatás mint a három hatalmi ág egyike függetlensége és az egyes bírák függetlensége tekintetében. Ezek az elvek a Közép- és Kelet-Európai Főbírói Konferencia teljes körű elkötelezettségét fejezik ki a jogállamiság felé és azt a célt szolgálják, hogy útmutató jellegűek legyenek az egyes bírák számára fontos bírói feladataik ellátása során, hogy segítsék a bírói kar önszabályozását, hogy a három államhatalmi ág közötti párbeszéd alapjai legyenek, továbbá hogy a bíróságok iránti köztiszteltetést és megbecsülést előmozdítsák.

A BÍRÓSÁGOK FÜGGETLENSÉGE

1. A bíróságok valamennyi társadalomban a legmagasabb értékkel bíró intézmények.

2. Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata (10. cikk), a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya [14. cikk, (1) bekezdés], valamint az Emberi Jogok Európai Egyezménye [6. cikk, (1) bekezdés] kimondja, hogy mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyét a törvény által létrehozott törvényes, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson bírálja el. A bíróságok függetlensége elengedhetetlen a jog érvényesüléséhez.

3. A bíróságok függetlensége megköveteli, hogy:

- a) a bíróságok az eléjük kerülő jogvitákat a tények pártatlan értékelése és a jogszabályok független értelmezése útján, bármilyen forrásból származó, közvetlenül vagy közvetetten jelentkező jogosulatlan befolyásolás nélkül döntsék el;
- b) a függetlenség egyaránt megillessze a bíróságokat mint intézményeket és az adott ügy elbírálására kijelölt egyes bírákat; valamint hogy
- c) egy bíró se legyen arra kényszerítve, hogy bármilyen forrásból eredő vagy bármilyen jogosulatlan befolyásolásból származó félelemérzet vagy megelőlegezett szívesség miatt egy adott ügyet ne megfelelően döntsön el.

4. A bíróságok függetlenségének fenntartása alapvető fontosságú az igazságszolgáltatás célkitűzéseinek eléréséhez és feladatainak megfelelő ellátásához egy szabad, a jogállamiság elveit tiszteletben tartó társadalomban.

- a) A bírácoknak magasszintű jogi ismeretekkel kell rendelkezniük és kiváló bírói magatartást kell tanúsítaniuk a bíróságokba vetett közbizalom megerősítése érdekében, amely alapvető fontosságú a bíróságok függetlenségének fenntartása tekintetében.
- b) A pártatlanság és a pártatlanság látszata elengedhetetlen a bírói hivatás megfelelő gyakorlásához. Ezen elvek nemcsak magára a bírósági döntésre, hanem az egész bírósági döntéshozatali folyamatra alkalmazandók.

5. A bíróságok és a bírácok függetlenségét az államnak kell garantálnia, függetlenségüket az állam alkotmányában, a legmagasabb szintű jogszabályban kell rögzíteni. A részletszabályokat törvényi szinten kell megfogalmazni.

6. Az állam intézményei kötelesek a bíróságok megfelelő célkitűzéseit és működését tiszteletben tartani és megőrizni.

7. A döntéshozatali folyamat során a 3. cikk a) pontjával összhangban nem szabad, hogy az ítéletet hozó egyesbíróra vagy bírói tanácsra az ügyet nem tárgyaló bármilyen más bíró, az igazságszolgáltatási tanács, az igazságügyi minisztérium vagy bármilyen más kormányzati tisztviselő vagy intézmény zavaró vagy befolyásoló hatást gyakoroljon, kivétel e rendelkezés alól az ítélet más bíróság előtt történő megfellebbezhetősége. A bíróságok feladataikat az állam alkotmányával és jogszabályaival összhangban kötelesek ellátni. Az állam köteles a bíróságok függetlenségének védelmét szolgáló eljárásokat és jogorvoslati eszközöket biztosítani, többek között szankciókat előírni a bírácokat a törvényes bírósági eljárások keretein kívül, jogtalanul befolyásolni törekvő magatartások elkövetőivel szemben.

8. A bírácoknak fenn kell tartaniuk a bíróságok integritását és függetlenségét, továbbá el kell nyerniük az emberek bizalmát azáltal, hogy valamennyi hivatali és magánéleti tevékenységük során kerülnek a helytelen magatartás tanúsítását, illetve az ilyen magatartás tanúsításának látszatát.

9. A bírói hivatásból eredő kötelezettségeik által megengedett mértékig a bírákat, más állampolgárokhoz hasonlóan, megilleti a véleménynyilvánítás, a meggyőződés, az egyesülés és a gyülekezés szabadsága, ugyanakkor a bírának tartózkodniuk kell a politikai tevékenységtől.

10. Az alkalmazandó jogszabályok keretei között a bírák számára biztosítani kell annak lehetőségét, hogy bírói egyesületeket hozhassanak létre, illetve azokhoz csatlakozhassanak annak érdekében, hogy érdekeiket képviseljék, szakmai képzésüket előmozdítsák, illetve szükség szerint a függetlenségük megvédését szolgáló intézkedéseket tegyenek.

A BÍRÓSÁGOK CÉLKITŰZÉSEI

11. A bíróságok célkitűzései és feladatai a következők:

- a) az igazságszolgáltatási feladatok megfelelő keretei között annak biztosítása, hogy minden személy biztonságban élhessen egy olyan, a jogállamiságra épülő társadalomban, amelyet a jog szabályoz;
- b) az igazságszolgáltatási feladatok megfelelő keretei között az emberi jogok betartásának és kiteljesedésének előmozdítása;
- c) pártatlan igazságszolgáltatás biztosítása a természetes és jogi személyek számára, illetve a természetes személyek, a jogi személyek és az állam között.

A BÍRÁK KINEVEZÉSE

12. A bíróságok célkitűzéseinek eléréséhez és feladataik ellátásához elengedhetetlen, hogy a bírákat érdemi alapon, bizonyított szaktudásuk, integritásuk és függetlenségük alapján válasszák ki.

13. A bírói kinevezések módszerének olyannak kell lennie, hogy biztosítsa a bírói hivatás gyakorlására leginkább alkalmas személyek kinevezését. Biztosítékokat kell nyújtania a jogtalan befolyással szemben annak érdekében, hogy kizárólag megfelelő szaktudással, integritással és függetlenséggel rendelkező személyek kerüljenek kinevezésre.

14. A bírák kiválasztása során nem szabad hátrányos megkülönböztetéssel élni a jelentkezők faji hovatartozása, bőrszíne, neme, vallási meggyőződése, politikai és egyéb véleménye, nemzeti vagy társadalmi származása, családi állapota, szexuális irányultsága, vagyoni helyzete, születésen vagy jogálláson alapuló kiváltsága alapján, az a követelmény azonban, amely szerint a bírói álláshelyre pályáznak az érintett ország állampolgárságával kell rendelkeznie, nem tekintendő hátrányosan megkülönböztető jellegűnek.

15. A bírák előléptetésének a figyelembeveendő tényezők, mint például a szaktudásuk, integritásuk, függetlenségük és szakmai tapasztalatuk objektív értékelésén kell alapulnia.

16. A bírák kiválasztása, kinevezése és előléptetése folyamatának átláthatónak kell lennie. A kiválasztási folyamat átláthatóságának biztosítása érdekében a jogszabályoknak egyértelműen meg kell határozniuk a bírák kiválasztása eljárásának rendjét és objektív kritériumait.

SZOLGÁLATI IDŐ

17. A bírák számára garantálni kell a szolgálati idő biztonságát. A bírák szolgálati idejének hosszát a jogszabályoknak megfelelően biztosítaniuk kell. A kinevezési eljárás során próbaidő

kikötése nem javasolt, amennyiben ilyen próbaidő mégis kikötésre kerül, akkor azt a lehető legteljesebb mértékben korlátozni célszerű. A próbaidejét töltő bíró ugyanolyan védelemre, kiváltságokra, mentességekre és egyéni függetlenségre kell, hogy jogosult legyen, mint egy nem próbaidőn lévő bíró.

18. Ajánlott, hogy az ugyanazon hatáskört gyakorló valamennyi bíró kinevezése egy olyan időtartamra szóljon, amely egy meghatározott életkor betöltéséig tart.

19. A bírakat kizárólag akkor javallott idő elő elmozdítani hivatalukból, hogy ha azt ők maguk kérik, illetve akkor, ha elmozdításuk oka bizonyított cselekvőképtelenségük, bűncselekmény elkövetése vagy egyéb olyan súlyos kötelezettségszegés, amely alkalmatlanná teszi őket bírói hivatásuk gyakorlására. Egy ügy érdemében született, a jogszabályok alkalmazásán alapuló és jóhiszeműen meghozott bírói határozat nem eredményezheti a határozatot hozó bíró elmozdítását még akkor sem, ha a döntés téves, népszerűtlen, illetve kormányzati tisztviselők vagy intézmények nemtetszését váltja ki. Az ítélettel egyet nem értők számára a megfelelő megoldás a jogszabályok által biztosított keretek között a fellebbezési jog gyakorlása.

20. A bírói tanácsok elnökei nem mozdíthatók el tanácselnöki pozíciójukból azon az alapon, hogy az általuk vezetett tanács tagjai olyan határozatot hoztak, amely tévesnek, népszerűtlennek vagy nemtetszést kiváltónak tekintett.

21. Amennyiben a bírák elmozdítására vonatkozó eljárásban az elmozdításról nem tartanak szavazást, akkor az ilyen eljárást a bírói kar ellenőrzése mellett kell lefolytatni.

22. Ha a bírót el kívánják mozdítani hivatalából, akkor az erre irányuló eljárásban biztosítani kell számára a megfelelő értesítéshez, valamint a teljes és tisztességes meghallgatáshoz való jogot. A bírót nem szabad fegyelmi szankcióval sújtani vagy hivatalából elmozdítani bírói cselekményei miatt, kivéve a súlyos gondatlanság és a jogszabályok szándékos figyelmen kívül hagyásának eseteit.

23. Ha a jogszabályok értelmében a bírák szakmai teljesítményét értékelni kell, akkor az ilyen értékelésnek tiszteletben kell tartania a bíróságok függetlenségét. A bírák értékelésének azt a cél kellene szolgálnia, hogy meghatározza azokat a területeket, melyeken a bírácoknak fejlődniük kellene, illetve hogy meghatározza a közülük előléptetendők körét. Az értékelésekkel nem szabad visszaélni, illetve azokat nem szabad ürügyként a bírák elmozdítására felhasználni.

24. Minden fegyelmi, felfüggesztési vagy elmozdítási eljárást megelőzőleg elfogadott bírói magatartási szabályok alkalmazása alapján kell lefolytatni, továbbá ezen eljárásoknak átláthatóknak kell lenniük.

25. Az ügyek megfelelő és észszerű határidőn belül történő elbírálása biztosításának célja kivételével a bírakat nem szabad hozzájárulásuk nélkül a bíróságok igazgatásáért felelős illetékes szervek döntésével bírói álláshelyükről egy másik bírói álláshelyre áthelyezni.

26. Ha bíróságok igazgatásáért felelős illetékes szerv egy bírósági tanács, igazságszolgáltatási tanács, illetve egyéb hasonló testület, akkor az ilyen tanács vagy testület többségét bírácoknak kell alkotniuk.

BÍRÁSKODÁSI FELTÉTELEK

27. A bírának szakmai feladataikkal és felelősségükkel arányban álló illetményt kell kapniuk, továbbá szolgálatuk ellátásához megfelelő feltételeket kell biztosítani. A bírákat megfelelő képzésben kell részesíteni. A bírák számára megfelelő munkavégzési létesítményeket kell biztosítani, melyek tükrözik a jogállamiság társadalomban betöltött szerepének fontosságát. A bíróságokon elegendő létszámú bírónak és megfelelően képzett segédszemélyzetnek kell dolgoznia. A bírói illetmények csökkentésének tilalmát külön jogszabályi rendelkezésbe kell foglalni. Garantálni kell a bírák észszerű javadalmazásának fenntartását fogyatékosná, alkalmatlanná és nyugdíjassá válásuk esetére, e javadalmazásoknak észszerű arányban kell állniuk a munkavégzésük idején járó illetményükkel. A bírák illetményét és szolgálatuk ellátásának feltételeit nem szabad szolgálati idejük alatt a hátrányukra megváltoztatni, kivéve ha azt gazdasági vagy költségvetési szükséghelyzet indokolja.

28. A nemzeti jog szerinti szabályozott fegyelmi felelősségre vonás, fellebbezési jog és állam által biztosított kártérítés eseteit kivéve a bírák számára biztosítani kell polgári jogi és kártérítési felelősségük kizárását a bírói feladataik ellátásával összefüggésben helytelenül tett vagy elmulasztott intézkedéseik miatt. A bírákkal szemben nem szabad büntetőeljárást indítani mindaddig, amíg mentelmi jogukat vissza nem vonták vagy fel nem függesztették. Mindazonáltal tekintettel arra, hogy a bírák nem állnak a törvények felett, mentelmi jogukat bűncselekmény elkövetése esetén rövid határidőn belül fel kell függeszteni.

HATÁSKÖR

29. A bíróságoknak hatáskörrel kell rendelkezniük minden bírósági úton elbírálható jogvita tekintetében, továbbá kizárólagos hatáskörükbe kell utalni annak eldöntését, hogy egy bíróság elé vitt ügy a törvény szerint meghatározott hatáskörükbe tartozik-e vagy sem.

A BÍRÓSÁGOK IGAZGATÁSA

30. A bírósági elnökök számára nem szabad kizárólagos hatáskört biztosítani olyan igazgatási döntések meghozatalára, amelyek egyes jogviták érdemi elbírálására hatással lehetnek. Az ügyek bírák közötti elosztásának véletlenszerűnek vagy az adott bíróság bírói testülete által előre meghatározott, egyértelmű, objektív és átlátható kritériumokon alapulónak kell lennie.

31. A bíróságok igazgatásához kapcsolódó fő hatásköröket, így többek között az igazgatási és segédszemélyzet tagjainak kinevezésére, felügyeletére és fegyelmi felelősségre vonására vonatkozó hatásköröket a bíróságokra vagy egy olyan illetékes testületre kell ruházni, amelyben a bírói kar tagjai vannak többségben, illetve amelyben a bírói kar más módon tényleges szerepet gyakorol.

32. A bíróságok költségvetését a bíróságoknak vagy a bíróságokkal, illetve igazságügyi hatóságokkal együttműködésben egy illetékes hatóságnak kell előkészítenie a bíróságok és az igazgatásuk függetlensége által megkívánt szükségletek figyelembevételével. Az allokált összegnek elegendőnek kell lennie ahhoz, hogy lehetővé tegye, hogy mindegyik bíróság ügy működjön, hogy ne rójon olyan munkaterhet az egyes bírókra, hogy az a gyors és hatékony igazságszolgáltatást gátolja.

KAPCSOLAT A TÖRVÉNYHOZÓ ÉS A VÉGREHAJTÓ HATALOMMAL

33. A törvényhozó és a végrehajtó hatalmat, amely hatással lehet a bírák tisztségére, illetményére, munkafeltételeire és erőforrásaira, nem szabad úgy használni, hogy az fenyegetést vagy nyomásgyakorlást jelentsen egy meghatározott bíró, meghatározott bírák, illetve a bírói kar egésze számára.

34. A végrehajtó hatóságoknak nem szabad olyan ösztönző juttatásokat vagy kedvezményeket nyújtaniuk a bírák számára, illetve a bírának nem szabad elfogadniuk olyan ösztönző juttatásokat vagy kedvezményeket, amelyek bírói feladataik ellátását befolyásolhatják.

35. A végrehajtó hatóságoknak mindenkor biztosítaniuk kell a bírák és családtagjaik biztonságát és fizikai védelmét. Ezeknek az intézkedéseknek biztosítaniuk kell azon bíróságok és bírák védelmét is, amelyek vagy akik fenyegetések vagy erőszakos cselekmények célpontjai voltak, illetve lehetnek.

36. A törvényhozó és a végrehajtó hatalomnak tiszteletben kell tartania a bírói hatalmi ágat, továbbá a bírói döntések kommentálása során kerülniük kell a bíróságok függetlenségét vagy a bíróságokba vetett közbizalmat aláásó kritikák megfogalmazását. A törvényhozó és a végrehajtó hatalomnak tiszteletben kell tartania a bírói döntéseket, és a fellebbezési szándék bejelentésének esetét kivéve kerülniük kell az olyan cselekményeket, amelyek megkérdőjelezhetik a bírói döntésben foglaltak betartására vonatkozó hajlandóságukat.

37. A bírák és az igazságügyi hatóságok számára biztosítani kell azt a jogot, hogy a jogállásukat és nagyobb általánosságban a bírósági rendszer működését érintő jogszabályok előkészítésében aktív szerepet vállalhassanak. A bírák jogállására és az igazságszolgáltatásra vonatkozó, illetve a bírói karra, a bíróságok függetlenségére vagy az állampolgárok bírósághoz fordulása jogának garanciáira valószínűsíthetően hatással bíró jogszabálytervezeteket kizárólag a bíróságok illetékes hatósága véleményének beszerzését követően lehet a törvényhozó hatalom számára megvitatásra benyújtani.

FORRÁSOK

38. Alapvető fontosságú, hogy a bírák el legyenek látva a feladataik ellátásához szükséges forrásokkal. Az állam kötelessége, hogy ezeket a forrásokat biztosítsa a bíróságok számára.

KAPCSOLAT A MÉDIÁVAL

39. A média és a bíróságok egymás támogatására szorulnak: míg a bíróságok védik a médiumok tényfeltárási és információközlési jogait, addig a média fontos szerepet tölt be a bíróságok iránti köztisztelet előmozdításában és fenntartásában. A bíróságok elismerik, hogy a közvélemény bírósági döntésekről való tájékoztatásának joga érvényesülése és a bírák nyilvános elszámoltathatósága érdekében szükséges, hogy a média a bíróságok ítélezéséről és tevékenységéről megfelelően tudósítson. Az említettek érdekében a bírósági eljárásoknak átláthatóknak kell lenniük, kivéve a törvény által előírt titkosság eseteit.

40. A médiának tiszteletben és fenn kell tartania a bíróságok függetlenségét és pártatlanságát, valamint tisztában kell lennie azzal, hogy a bíróságok és bírói döntések közvélemény általi támogatása szükséges a bíróságok működéséhez és a társadalom számára nagy haszonnal jár.

41. A bírák, bírói aktusok és vélemények a média kritikájának tárgyát képezhetik, feltéve hogy a média nem törekszik arra, hogy egy bírót vagy a bírakat egy meghatározott következtetés levonására bírja rá.

42. A médiának tartózkodnia kell attól, hogy a bíróságokat tisztességtelen vagy megalapozatlan kritikával illesse. Amennyiben a média által megfogalmazott, a bírót vagy bírói döntést érintő kritika tisztességtelen vagy megalapozatlan, akkor erre a kritikára a bíró nevében adott válasz helyénvaló. Tekintettel arra, hogy a bíró a saját ügyeit nyilvánosan nem kommentálhatja, a kritikákra a bírósági szóvivőknek, bírói egyesületeknek, ügyvédi kamaráknak vagy a bíróságokon kívüli egyéb illetékes testületeknek szabad válaszolniuk.

Brijuni nyilatkozat a bíróságok függetlenségének elveiről
a Közép- és Kelet-Európai Főbírói Konferencia által 2015. október 14-én elfogadva

Név	Ország
XHEZAIR ZAGANJORI, főbíró	Albánia
RAMIZ RZAYEV, főbíró	Azerbajdzsán
MEDDŽIDA KRESO, főbíró	Bosznia-Hercegovina
BRANKO HRVATIN, főbíró	Horvátország
ROMAN FIALA, főbíró-helyettes	Cseh Köztársaság
DARÁK PÉTER, főbíró	Magyarország
AVDI DINA, bíró	Koszovó
IVARS BIČOVIČS, főbíró	Lettország
RIMVYDAS NORKUS, főbíró	Litvánia
LIDIJA NEDELKOVA, főbíró	Macedónia
VESNA MEDENICA, főbíró	Montenegró
Prof. LECH PAPRZYCKI, főbíró	Lengyelország
PYTOR SERKOV, első főbíró-helyettes	Oroszországi Föderáció
DANIELA ŠVECOVA, főbíró	Szlovák Köztársaság
MAJA TRATNIK, bíró	Szlovénia
YAROSLAV ROMANYUK, főbíró	Ukrajna

Kiegészítő aláírások

2016. június 21.

Belgrád, Szerbia

Név	Ország
NINO GVENETADZE, főbíró	Georgia
DRAGOMIR MILOJEVIĆ, főbíró	Szerbia